

**OBRAĆANJE
VIJEĆE SIGURNOSTI
2. novembar 2022. godine**

Čestitke predsjedniku i zadovoljstvo zbog produženja mandata EUFOR Althea misije.

Povod za današnje obraćanje u ime Bosne i Hercegovine, suverene i nezavisne države, u najvećem dijelu se odnosi na protekli šestomjesečni period u zemlji, sa posebnim akcentom na nedavno održane Opće izbore, od 2. oktobra 2022. godine. Prethodni period, bio je relativno miran i u najvećoj mjeri posvećen održavanju Općih izbora u Bosni i Hercegovini. Čak možemo reći da je izborna kampanja bila mirnija od prethodnih, iako je bilo sporadičnih pojava secesionističke i nacionalističke retorike.

Prije nego vam ponudim osvrt na pomenuti šestomjesečni period u Bosni i Hercegovini, dozvolite da ovom prilikom posebno naglasim, da je država Bosna i Hercegovina jedna od potpisnica Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, poznatijeg kao Dejtonski mirovni sporazum, sa druge dvije susjedne zemlje uz šest svjedoka, od toga 5 zemalja plus Europska unija. Poznato je kako mirovne sporazume, u pravilu potpisuju učesnici u ratu, tako da sa toga međunarodnog stanovišta, potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma je okončan međudržavni oružani sukob, kako ga je u svojim presudama utvrdio Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju iz Haaga. Ovo navodim iz razloga, što povremeno u javnom prostoru čujemo od susjednih zemalja tvrdnju da se one garanti Dejtonskog mirovnog sporazuma, što je netačno i nedobronamjerno, jer Dejtonski sporazum nikoga ne utvrđuje kao garanta sporazuma. Tom netačnom tvrdnjom da su garanti Dejtonskog mirovnog sporazuma, susjedne zemlje nastoje stvoriti pogrešan ambijent u kojem imaju pravo vršiti intervencije na politički, ekonomski i društveni sistem u Bosni i Hercegovini, što jednostavno rečeno predstavlja udar na suverenitet Bosne i Hercegovine i jedan je od značajnijih faktora destabilizacije cijelog regiona.

Po Daytonskom mirovnom sporazumu, nadgledanje implementacije vojnog aspekta dodijeljeno je NATO i EUFOR-u kao jednakim pravnim slijednicima nekadašnjih Stabilizacijskih snaga ili SFOR-a, dok nadgledanje implementacije civilnog aspekta vrši Ured visokog predstavnika ili OHR uz pomoć Vijeća za implementaciju mira (PIC). Ovo je veoma važno istaći, jer u prethodnom periodu vidimo značajno kršenje ovih odredbi Daytonskog mirovnog sporazuma od susjednih zemalja, ali nažalost i od samog OHR-a.

Iz razloga što je danas tema šestomjesečni Izvještaj visokog predstavnika, koristim ovu priliku da vas podsjetim da je njegova nadležnost utvrđena Aneksom 10, Daytonskog mirovnog sporazuma na način da nadgleda implementaciju civilnog aspekta, koja između ostalog podrazumijeva održavanje fer i slobodnih izbora u Bosni i Hercegovini.

Vodeći se tom premisom, Ured visokog predstavnika (OHR) u prethodnom periodu izvršio je nametanje dvije odluke koje se tiču Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, kao i amandmana na ustav jednog od bh. entiteta.

Prva intervencija, bila je u krajem jula 2022. godine, gdje je izmjenom određenih paragrafa u Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine, OHR pokušao unaprijediti integritet i transparentnost izbornog procesa, iako je već tada bilo poznato da je nadležno tijelo – Centralna izborna komisija – početkom maja 2022. godine raspisala održavanje izbora za 2. oktobar 2022. godine. Dakle, Visoki predstavnik je, znajući da su izbori raspisani po određenim pravilima, izvršio prvu izmjenu tih pravila, nastojeći kako sam tvrdi, unaprijediti integritet izbornog procesa. Međutim, tijelo za provođenje izbora – Centralna izborna komisija – imala je samo dva mjeseca da po tim novim pravilima organizira taj dio izbornog procesa, što je bilo premalo vremena. Rezultat toga, bilo je ovo što imamo danas. Brojanje izbornih rezultata je otežano, utvrđeno je niz nepravilnosti, pa čak i pojava falsifikovanih izbornih listića. Uzrok tome, svakako se nalazi u tome da su izborna pravila izmijenjena samo dva mjeseca pred održavanje izbora, što je onemogućilo Centralnu izbornu komisiju da na vrijeme i adekvatno sve organizira, a uzročnik toga je niko drugi do OHR.

Druga intervencija prema Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine učinjena je na dan održavanja izbora, 2. oktobra 2022. godine i to nakon što je glasanje građana Bosne i Hercegovine obavljeno. U toj drugoj intervenciji, OHR je nametnuo potpuno nova pravila za raspoređivanje delegata u gornji

dom zakonodavnog tijela bh. entiteta Federacija Bosne i Hercegovine. Istovremeno, Visoki predstavnik je izvršio izmjene ustava bh. entiteta Federacija Bosne i Hercegovine, iako to nije dijelom civilnog aspekta Daytonskog mirovnog sporazuma i na potpada pod njegove nadležnosti iz Aneksa 10. Da bi sve ovo bilo što jasnije, ponudiću vam nekoliko elemenata u kojima se vidi da je Visoki predstavnik učinio radnje protivne Aneksu 10 Daytonskog mirovnog sporazuma i Ustavu Bosne i Hercegovine, čime je doveo Bosnu i Hercegovinu u stanje destabilizacije i izvan svake dalje mogućnosti da nastavi svoj put prema Europskoj uniji i NATO savezu.

Prvi sporan element je sljedeći. Bosna i Hercegovine je ustavom uređena kao demokratska zemlja koja funkcioniра u skladu sa vladavinom prava i slobodnim i demokratskim izborima. To ustavno načelo, Visoki predstavnik je narušio nametanjem izmjena izbornih pravila nakon što su izbori okončani. Time je Visoki predstavnik prevario sve glasače u Bosni i Hercegovini, jer bi oni izvjesno drugačije glasali da su bili upoznati sa novim izbornim pravilima. Istovremeno, Visoki predstavnik je prevario i sve aktere izbora, tačnije sve političke stranke i nezavisne kandidate, koji bi izvjesno ponudili drugačije izborne liste i izborne programe koji bi bili u skladu sa tim novim izbornim pravilima. Kako Bosna i Hercegovine može ostvariti svoje ustavno načelo da je demokratska zemlja, ako se izborna pravila mijenjaju nakon održanih izbora? Ne može nikako i u tome ju je onemogućio upravo Visoki predstavnik, koji u svome radu nema pravo da čini bilo šta u suprotnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine. Da li neko smatra da Bosna i Hercegovina i njeni građani nisu dovoljno dobri za potpunu demokraciju? Podsjećam vas da Ustav Bosne i Hercegovine nije dijelom civilnog aspekta Daytonskog sporazuma, što znači da ne može biti interpretiran od strane Visokog predstavnika, jer je to obaveza isključivo Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Koristim ovu priliku da vas podsjetim da je u pojedinim europskim zemljama (Bugarska, Rumunija i Grčka), putem domaćih ili međunarodnih sudova, došlo do sudskog stavljanja van snage svih izmjena izbornih pravila neposredno prije ili nakon održavanja izbora, što su sudske instance vidjele kao direktan napad na demokraciju. Isto tako, u Sjedinjenim Američkim Državama, Vrhovni sudovi su stavljali van snage izmjenu izbornih pravila neposredno pred održavanje izbora ili kada je tim izbornim pravilima onemogućeno pojedinim etničkih grupama definiranim po boji kože da ostvare svoja građanska prava. To je bilo u slučajevima *Purcell vs. Gonzales* i *Merrill vs. Milligan*. To sve znači kako se svaka izmjena izbornih pravila

neposredno prije ili nakon okončanja izbora smatra direktnim udarom na demokraciju u bilo kojoj zemlji. O tome, Visoki predstavnik očito nije vodio računa.

Na sličan način, imamo mišljenje Venecijanske komisije, najvišeg pravnog autoriteta u Europi, koje jasno kaže da se izborna pravila ne mogu mijenjati prečesto i nikako jednu godinu prije održavanja izbora, iz razloga kako bi se svi građani i svi akteri izbora na vrijeme upoznali sa novim izbornim pravilima. Ni ovo mišljenje nije uvaženo od strane Visokog predstavnika.

Drugi sporan element je sljedeći. Visoki predstavnik je nametnuo takve izmjene Izbornog zakona Bosne i Hercegovine u kojima se putem matematske formule vrši vrednovanje živih ljudi i utvrđuje u skladu sa njihovom etničkom pripadnosti njihov koeficijent za učešće u izbornom procesu. To znači kako imate građane Bosne i Hercegovine koji su etnička manjina u određenim dijelovima zemlje i koji imaju koeficijent, na primjer 0.5, dok građani iste etničke pripadnosti u južnom dijelu Bosne i Hercegovine imaju koeficijent 1.5 što im daje i veća prava i šanse u izbornom procesu. To je krajnji oblik etničke diskriminacije, koji je zabranjen aktima Ujedinjenih nacija kao što je to Konvencija o građanskim i političkim pravima UN-a i Europska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama. Podsjećam vas kako su ovi međunarodni instrumenti sastavnim dijelom Ustava Bosne i Hercegovine, koji imaju direktnu primjenu. Kako bilo koja zemlja može vrednovati ljude, živa ljudska bića, dati im veći ili manji lični koeficijent, na temelju čega oni trebaju imati veći ili manji stepen ljudskih prava? Odgovor je veoma jednostavan, ne može niti jedna zemlja. Posebno je zabrinjavajuće što je Visoki predstavnik potpuno srušio princip vladavine prava, koji podrazumijeva jednakost svih pred zakonom bez izuzetaka. Nasuprot toga, on je učinio sistem u kojem nisu svi jednaki pred Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine. Osim toga, Visoki predstavnik nije uvažio niti jednu presudu Europskog suda za ljudska prava u kojima je utvrđeno postojanje systemske diskriminacije, a to je ustavna obaveza u Bosni i Hercegovini.

Ovo je drugi pokazatelj kršenja Ustava Bosne i Hercegovine i međunarodnih akata od strane visokog predstavnika.

Kao primjer, ponudiću tu činjenicu da ja, kao etnički Jevrej iz Bosne i Hercegovine, u tom novom izbornim sistemu nametnutom od strane visokog predstavnika, nemam više nikakvih prava, mogućnosti niti šansi da

učestvujem adekvatno u izbornom procesu. U Bosni i Hercegovini, očito je, neko nastoji stvoriti ambijent na premisi „Equal but Separate“ koja je temeljena na rasnoj i etničkoj diskriminaciji i koja je odbačena prije više decenija, isto kao što su odbačeni svi elementi aparthejda, koji se nažalost kroz intervencije Visokog predstavnika nastoje uvesti u Bosni i Hercegovini. To je apsolutno neprihvatljivo.

Treći sporan element. Visoki predstavnik je nametnuo amandmane na Ustav bh. entiteta Federacija Bosne i Hercegovine u kojem koristi dva različita popisa stanovništva, jedan iz 1991. i drugi iz 2013. godine. Iz ove njegove odluke vidi se namjera da, u saradnji sa susjednom Republikom Hrvatskom, obezbijedi neograničeno učešće u vlasti jednoj političkoj stranci – HDZ-u – koja je filijala te političke stranke iz susjedne Hrvatske. Prema popisu iz 1991. godine u Vladi bh. entiteta Federacija Bosne i Hercegovine bilo bi 5 ministara iz reda etničkih Hrvata koje kontrolira HDZ, dok bi po popisu iz 2013. godine bilo njih 3 ili dva manje. Dakle, Visoki predstavnik je potpuno svjesno zadržao etničku kvotu iz 1991. godine jer to odgovara susjednoj Hrvatskoj. S druge strane, koristeći popis iz 2013. godine za popunjavanje gornjeg doma zakonodavnog organa koji se zove Dom naroda, povećao je kvote potrebne za donošenje odluka u korist tih istih etničkih Hrvata koje kontrolira HDZ. Time je Bosna i Hercegovina postala jedina zemlja u svijetu, koja koristi jedan popis za formiranje zakonodavnih organa vlasti, a drugi za formiranje izvršnih organa vlasti. Time je Visoki predstavnik doveo sve građane Bosne i Hercegovine u stanje potpune pravne nesigurnosti. Osim toga, Aneks 7 Daytonskog mirovnog sporazuma, nalaže povratak svih prognanih osoba u njihove prijeratne domove i dok se taj proces ne okonča mora se primjenjivati popis iz 1991. godine. Razlog je veoma jednostavan. Time se neće nikad moći legalizirati rezultati etničkog čišćenja u Bosni i Hercegovini u skladu sa presudama Međunarodnog krivičnog suda iz Haaga. Međutim, Visoki predstavnik je svojim odlukama neformalno proglasio Aneks 7 okončanim i time formalno prihvatio rezultate etničkog čišćenja, genocida i drugih najstrašnijih ratnih zločina. To nije posao Visokog predstavnika i to je jako štetno za Daytonski mirovni sporazum.

Četvrti sporan element, odnosi se na to da je Visoki predstavnik sve ovo planirao i uradio u saradnji sa susjednom Republikom Hrvatskom, što je sama Vlada Republike Hrvatske javno saopštila, vjerovatno smatrajući sebe garantom Daytonskog sporazuma, što ona svakako nije. Time je Visoki predstavnik, između ostalog učinio i krivično djelo propisano Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine. Pored toga, Visoki predstavnik je selektivno

implementirao presude Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, odnosno nije implementirao jedinu koja se tiče suzbijanja diskriminacije, a to je ona u predmetu „Komšić“ čime je učinio i drugo krivično djelo nepoštivanja odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Najzad, u svome zaključku, želim sa vama podijeliti nekoliko važnih zapažanja. Namjera Visokog predstavnika da svojim odlukama omogući poštenije izbore, nije se ostvarila. Naprotiv, uvela je niz zbunjujućih elemenata i otežala provođenje izbornog procesa. Njegova druga namjera da kroz intervencije prema Ustavu bh. entiteta Federacija Bosne i Hercegovine i Izbornog zakona Bosne i Hercegovine, navodno, omogući deblokiranje procesa formiranja vlasti, jednostavno rečeno, nije tačna, jer deblokade nisu uklonjene, a pri tom je uveo značajnu asimetriju u formiranju vlasti u dva bh. entiteta. Vršeći izmjene izbornih pravila neposredno prije održavanja izbora i nakon njihovog okončanja, Visoki predstavnik je izvršio kršenje Ustava Bosne i Hercegovine i niza međunarodnih akta koji su ugrađeni u pravni sistem Bosne i Hercegovine. To svakako nije i ne može biti njegova uloga. Prevariti glasače, tako što se izborna pravila mijenjaju nakon održanih izbora je akt Visokog predstavnika koji je učinio takvu destabilizaciju prilika u Bosni i Hercegovini, što se manifestira masovnim protestima građana ispred zgrade OHR-a u Sarajevu, koji su nezadovoljni i smatraju da je uveden aparthejd. Osim toga, pokrenuta je i apelacija pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine, jer su odluke Visokog predstavnika vidno neustavne. Umjesto da sačeka ishod toga sudskog procesa, Visoki predstavnik vrši pritisak na političke aktere, pa čak i na sudske instance, da se njegove odluke što prije implementiraju. To je apsolutno neprihvatljivo.

Iz svih ovih razloga, postalo je više nego očigledno da je uloga sadašnjeg Visokog predstavnika postala destabilizirajuća i u korist jedne od susjednih zemalja, kao i nekih od njegovih međunarodnih mentora, ali na štetu države Bosne i Hercegovine i njenih građana. Koristim ovu priliku da istaknem da Bosna i Hercegovine još uvijek podržava instituciju Visokog predstavnika, u skladu sa ovlaštenjima iz Daytonskog mirovnog sporazuma, ali da je aktivnost sadašnjeg vršioca dužnosti Visokog predstavnika postala problem koji treba riješiti što prije. Zato je važno još jednom reći da svako ko obavlja poslove Visokog predstavnika ne može činiti neustavne stvari niti može raditi izvan njegovih ovlaštenja, što je za sada, nažalost slučaj. Zato vas pozivam ovim putem da ovo pitanje zajedno riješimo u narednom periodu.

Hvala za vašu pažnju.